

PREVAJANJE MANZONIJA

Robert Grošelj
Univerza v Ljubljani

1 Status avtorja v izhodiščni kulturi

Alessandro Manzoni sodi med največje italijanske književnike in ob Giacomu Leopardiju predstavlja vrh italijanske romantike, kar med drugim potrjuje njegov roman *Zaročenca* kot tradicionalno obvezno čtivo v italijanskih šolah.

Manzoni se je rodil 1785 v Milanu kot sin grofa Pietra Manzoni (pravi oče je bil domnevno Giovanni Verri, brat bolj znanih razsvetlencev Pietra in Alessandra) in Giulie Beccaria, hčere slavnega razsvetljenca Cesareja Beccaria, avtorja pravne klasike *O zločinih in kaznih*. Svojo mladost je preživel v verskih šolah, medtem bral klasične avtorje, sočasne italijanske pisce (Parinija, Alfierija, Montija) in francoske razsvetljence (npr. Voltaira, Rousseauja). Po smrti materinega partnerja Carla Imbonatija, leta 1805, se je preselil k materi v Pariz, kjer je obiskoval *ideologe*, razsvetljenske libertarne mislece, ki so položili temelje njegove ustvarjalnosti in ga spodbudili k razmišljanju o družbeni vlogi umetnosti, psihološki problematiki ter zanimanju za zgodovino v prvi vrsti podrejenih razredov.

Leta 1808 se je protestantsko poročil z Enrichetto Blondel, ki je izhajala iz ženevske kalvinistične družine, leta 1810 pa je sledilo Manzonijevo versko spreobrnjenje, ki se je zaključilo s sprejetjem katoliške vere in s katoliško poroko para. Rezultat tega je bila tudi Manzonijeva nova moralna in intelektualna vizija realnosti. Preostanek življenja, ki so ga po letu 1830 zaznamovale številne smrti v družini in psihološke težave, je Manzoni preživel večinoma v Milanu. Kot ugleden intelektualec je pomembno prispeval k italijanskemu *risorgimentu* in k novi italijanski državi – med drugim je zavrnil avstrijska odlikovanja, kot senator je 1861 sodeloval na prvi seji italijanskega parlamenta v Torinu, leta 1864 je glasoval za selitev prestolnice v Firence (prvi korak v smeri Rima) in leta

1870 postal častni meščan Rima. Umrli je leta 1873 v Milanu: ob njegovi smrti je Verdi napisal slavni *Rekviem*.

Glavno Manzonijsvo ustvarjalno obdobje, po predvsem klasicističnih začetkih, sodi v čas med letoma 1810 in 1825. Zaznamuje ga t. i. *poetika resnice*, ki združuje razsvetljenske in romantične prvine. Njene glavne poteze so predstavljene v znamenitem *Lettre à Monsieur Chauvet sur l'unité de temps et de lieu dans la tragédie* [Pismo gospodu Chauvetu o enotnostih časa in kraja v tragediji] (1820), deloma že v odi *In morte di Carlo Imbonati* [Ob smrti Carla Imbonatija] (1806): poezija in književnost naj imata za cilj uporabno, za vsebino resnično, za sredstvo zanimivo; poezija lahko predstavlja resnično, a z vidika čustvovanja in duševnosti junakov, saj samo dejanskost razkriva zgodovina. Manzoni se je obenem odpovedal klasicističnim prvinam, zlasti preveč arbitrarnim in omejevalnim trem enotnostim ter mitološkemu aparatusu. Manzoni je globoko čutil kompleksnosti in nasprotja življenja, ljubezen in usmiljenje do nepriviligiranih, njihovo trpljenje ter potrebo po božjem. Poetološki preobrat je nastopil po letu 1830 – v spisu *Del romanzo storico e, in genere, de' componimenti misti di storia e d'invenzione* [O zgodovinskem romanu in nasploh o mešanih zgodovinskih in fikcijskih delih] je Manzoni zavrnil književna dela (tudi svoja), v katerih bi zgodovina in poezija lahko soobstajali (Salinari in Ricci 1995, 2350–2359, 2418).

Manzonijsva ustvarjalnost obsega poezijo, dramatiko, prozo in strokovna dela. Njegova ključna pesniška dela so *Inni sacri* [Svete himne] (1812–1815, 1822), posvečene največjim cerkvenim praznikom oz. njihovemu pomenu: sestavljajo jih »La Resurrezione« [Vstajenje], »Il nome di Maria« [Ime Marijino], »Il Natale« [Božič], »La Passione« [Trpljenje] in zadnja, najbolj uspela himna »La Pentecoste« [Binkošti] (1822). Pomembni sta tudi družbeni odi iz leta 1821 *Marzo 1821* [Marec 1821] o boju za osvoboditev Lombardije in *Il cinque Maggio* [Peti maj] o družbeni in človeški usodi Napoleona. Manzoni velja za pomembnega dramatika po zaslugi tragedij *Il conte di Carmagnola* [Grof Carmagnola] (1820) in *Adelchi* (1822). Prvo delo je že navdahnila nova poetika z zgodovinsko snovjo in zavrnitvijo treh enotnosti; govori o tragični usodi milanskega vojskovodje Carmagnola, ki se pridruži Benečanom, a mu ti obrnejo hrbet. Drugo delo pa pripoveduje o langobardskem princu Adalgisu, ki umre v boju med Langobardi in zmagovalnimi Franki.

Največje Manzonijsvo delo je zgodovinski roman *I promessi sposi* [Zaročenca] o usodi dveh mladih zaljubljenecv, ki ju ločijo dejanja in želje pomembnežev ter veliki dogodki, a se na koncu zopet združita ob pomoči dobrih in vere v božjo previdnost. Roman je doživel kar tri verzije: neobjavljeni verziji *Fermo e Lucia* [Fermo in Lucia] (1821–1823) je sledila vsebinsko-slogovna predelava *I promessi sposi* (1827), tej pa istoimenska jezikovno popravljena verzija (1840–1842), v kateri je avtor sledil svoji jezikovni viziji, v skladu s katero je kultivirani firenški meščanski govor postavil kot temelj sodobnega italijanskega jezikovnega standarda. V moralno-zgodovinskih delih je Manzoni

pisal o pomenu katoliške morale za družbeni razvoj (*Osservazioni sulla morale cattolica* [Opazanja o katoliški morali]), o pozitivni vlogi, ki jo je imela Cerkev za italsko prebivalstvo v času Langobardov (*Discorso sopra alcuni punti della storia longobardica in Italia* [Govor o nekaterih točkah langobardske zgodovine v Italiji]), o nepravilni obsdbi mazačev za kugo v 17. stoletju (*Storia della colonna infame* [Zgodovina sramotilnega stebra]). Jezikoslovno, npr. v ministrskem poročilu *Dell'unità della lingua e dei mezzi di diffonderla* [O enotnosti jezika in sredstvih za njegovo razširjanje] (1868), se je Manzoni zavzemal za italijanski jezik kot komunikacijsko in družbeno orodje vseh Italijanov, za odpravo nepismenosti, nasprotoval pa je narečnim in regionalnim jezikovnim zvrstem (Salinari in Ricci 1995, 2419–2421).

2 Prevodi in prevajalci

Med slovenskimi prevodi Manzonijevih del se je najprej pojavila poezija: 1845 je bila v *Kmetijskih in rokodelskih novicah* objavljena sveta himna »Božič« s podpisom L., pod katerim bi se lahko skrival Jernej Levičnik (1808–1883), pesnik, prevajalec Goetheja, Schillerja in Claudiusa (Zorić 1974, 165), ali Karel Dežman (1821–1889), naravoslovec, muzealec in politik (župan Ljubljane 1871–1873), ki je kot študent v *Novicah* objavljal prevode (Fišer 2014, 449–450). Leta 1877 je v *Raznih delih pesniških in igrokaznih Jovana Vesela – Koseskiga* (Matica slovenska, Ljubljana) izšel avtorjev prevod ode »Maja peti dan«; odo, naslovljeno »Peti maj«, je prevedel tudi Alojz Gradnik in jo 1940 vključil v svojo antologijo *Italijanska lirika* (Umetniška propaganda, Ljubljana). Leta 1904 je Janez Evangelist Krek v *Slovincu* objavil prevod himne »Ime Marija«, ki se je čez eno leto pojavil še v *Društvenem koledarčku*. Celotne *Svete himne* je prevedel Vinko Beličič (1913–1999), zamejski literat in prevajalec, izšle pa so 1973. leta pri Mladiki (Trst). Pred tem sta bili v tržaški *Mladiki* objavljeni himni »Božič« (1961) in »Binkošti« (1968), pozneje (1989) pa je v *Ognjišču* izšlo »Ime Marijino«. Vinko Beličič je 1964 za tržaški radio prevedel tudi Manzonijevo zgodovinsko tragedijo *Adelchi*, ki je ostala v rokopisu.

Najbolj sta v slovenščini zastopana *Zaročenca*. Fran Zakrajšek (1835–1903), pesnik, literarni zgodovinar in prevajalec, je leta 1866 za *Koledarček Družbe svetega Mohora* prevedel in deloma povzel prvo poglavje *Zaročencev*, ki ga je leta 1867 objavil še v svojem učbeniku *Vodilce za lepo pisavo* itn. (Gorica). Med letoma 1888 in 1889 je v *Domačih vajah* izšel odlomek o kugi z naslovom »Mati in hči! Prizor iz življenja Milanskega«, ki ga je priredil Tone Zdešar, domnevno Anton Zdešar (1871–1945), duhovnik in cerkveni zgodovinar. Leta 1915 pa je svoj svobodni prevod poglavja o kugi z naslovom »O kugi. Po Manzoniju« v *Ilustriranem glasniku* objavil Konrad Theuerschuh, o katerem se najde malo podatkov (npr. dijak gimnazije v Kranju, Škofijske gimnazije v Šentvidu, v 1916–1917 štipendist Knafljeve ustanove na Dunaju; Vodopivec 1971, 78). Prvi celotni prevod *Zaročencev* je izšel leta 1901 v prevodu Iva Benkoviča (1875–1943), kamniškega

pravnika in politika z literarnimi ambicijami (prevod je objavila Katoliška tiskarna, Ljubljana). 1925. leta je sledil prevod Andreja Budala (1889–1972), zamejskega politika, publicista, književnika in prevajalca predvsem francoskih in italijanskih avtorjev; prevod je izdala Narodna knjigarna v Gorici. Njegov prevod, brez navedbe prevajalca, je v letih 1935–1936 po delih objavljajal *Glas naroda*, časnik ameriških Slovencev, ki je izhajal v New Yorku. Leta 1977 je *Zaročenca* prevedel še Jaša Zlobec (1951–2011), politik, urednik, publicist, književnik in prevajalec iz francoščine, srbohrvaščine, predvsem pa italijanščine; Zlobčev prevod, ki je bil ponatisnjen leta 1987, je izšel v ugledni zbirki *Sto romanov* Cankarjeve založbe (Ljubljana), ki je Manzoniya tako uvrstila med največje svetovne romanopisce (Beličič 1973, 7; Zorić 1974, 164–165, 172–173, 184; Ožbot 2010, 143; Fišer 2014, 449–452).

3 Posebnosti posameznih prevodov

Glavnim ugotovitvam o prevodih *Zaročencev* sledijo opažanja o prevodih posameznih Manzonijevih poezij, tudi na podlagi lastne analize.

Mate Zorić (1974, 184) le splošno označi Zdešarjevo priredbo in zelo svoboden Theuerschuhov prevod, omeni Benkovičev prevod in prevod v *Glasi naroda* (brez navedbe prevajalca), pri Budalovem prevodu pa govori o »lepi verziji«, ki jo je slovensko bralstvo dobro sprejelo. Srečko Fišer (2014, 451–452) pozitivno ovrednoti Zakrjaskov prevod prvega poglavja *Zaročencev*. Martina Ožbot (2010; podobno Ožbot 2012, 2014) o treh popolnih prevodih *Zaročencev* ugotavlja, da »odražajo tri različne etape tako gradnje slovenskega prevodnega korpusa kot sprejemanja italijanske književnosti« (Ožbot 2010, 142). Benkovičev prevod je začetni poskus, s katerim naj bi slovenski bralci dobili zgradbeni in umetniški vtis o delu; prevod zaznamujejo približna interpretacija, poenostavitve, krajšanje delov (npr. izpuščeni so komentarji pripovedovalca) in semantična nedoslednost (npr. *odurnost* – *rustichezza* 'neprijaznost, nepriljudnost'; Ožbot 2010, 143–146). Budalov prevod pomeni kakovostno izboljšavo – prevajalec prenaša globalno sporočilo izvirnika ter upošteva elemente in odtenke na mikroravnju; prevod deloma zaznamuje »rigidnost« (dobesednost) in, podobno kot Benkovičevega, s sodobnega vidika zastarelost jezikovne podobe (Ožbot 2010, 146–147).

Prevod Jaše Zlobca sprejema Benkovičeve in Budalove rešitve, vendar prinaša jezikovno posodobitev, je izrazno natančnejši in slogovno rafiniran, kar se opazi npr. v estetizaciji in arhaizaciji (npr. *blagovest* – *buona nuova* namesto Benkovičevega *dobro* ali Budalovega *veselo oznanilo*, *Jutrovo* – *il Levante* ipd.; Ožbot 2010, 148–151). Lastna imena citatno najbolj ohranja Benkovič, Budal jih včasih sloveni včasih ne, podobno kot Zlobec, ki pa v primeru podomačitve skrbi za jasno navezavo na italijanski prostor: Lucijina mati *Agnese* je npr. *Agnese* pri Benkoviču, *Neža* pri Budalu in *Agneza* pri Zlobcu (gl. podrobno analizo v Lokovšek 2009). Latinske in španske elemente Budal pospremi

s prevodi v besedilu, Benkovič prevede zgolj španske elemente (na dnu strani), Zlobec jih vključi brez komentarja. Pregovore in frazeme Budal prevaja dobesečno, druga dva prevajalca iščeta slovenske ustreznice. V Benkovičevem prevodu je besedilni svet bolj domačen, medtem ko imata mlajša prevoda višjo stopnjo vljudnosti. Največ interpretacijskih dodajanj najdemo v Zlobčevem prevodu, ostala prevoda sta nevtralnija (Ožbot 2010, 152–158). Anja Humar Korečič (2011, 33–45) ugotavlja, da je Benkovičev prevod *Zaročencev* dobesečen (v besedju in skladnji), slogovno zaznamovan in povzemalen; Budalov prevod s predvsem sporočilno vlogo ima bolj enostaven jezik, manj zaznamovano besedje in je manj dodelan v primerjavi z ostalima prevodoma; Zlobčev prevod je slogovno dodelan (tudi s časovnega vidika), njegov cilj je čim večja literarna ustreznost znotraj ciljne kulture.

Prvi prevod himne »Božič« (1845) naj bi zaznamoval zvest metrum, ustrezne slike, dobra glasovna in ritmična podoba (Zorič 1974, 165); tudi Srečko Fišer (2014, 449–450) omenja zvesto vsebino, tekoč verz, upoštevana ritem in rimo. Ob Krekovem prevodu »Ime Marija« Mate Zorič (1974, 172–173) piše o zvesti rimi, ustreznem tonu, verzu, ki se po dolžini lahko odmika od izvirnika, in o vsebinski svobodi. Beličičevi prevodi *Svetih himen* upoštevajo v prvi vrsti formalne značilnosti izhodiščnih pesmi, tj. kitično zgradbo, rimo, načeloma tudi verz in ritem, čeprav so pri ritmu odmiki lahko nekoliko pogostejši. Prevajalec v splošnem ostaja v vsebinskih okvirih Manzonijskih pesmi, a zaradi sledenja obliki pogosto spreminja slike oz. se izrazno oddalji, redkeje se zateče tudi k bolj nenavadnim leksikalnim in skladenskim rešitvam: *Od kod zasluga, milost mu, da ga je čast ziskrila? – Qual merito suo, qual grazia a tanto onor sortilla* [Katera njegova zasluga, katera milost ga je izbrala za takšno čast?] (»Božič«); *se zablestika – s'affaccia* [se pokaže] (»Trpljenje«). Gradnikov »Peti maj« je Manzonijskemu izvirniku blizu predvsem po slikah in izraznih možnostih (s posameznimi odstopanji, npr. *Vstal je na plan: in dva svetova – Ei si nomò: due secoli* [Sam se je imenoval: dve stoletji]), pogosteje pa se od njega oddalji oblikovno: medtem ko so kitice upoštevane in so verzi po dolžini načeloma podobni, pa je ritem pogosto drugačen, saj ne sledi zaključkom verzov, tj. proparoksitonam in oksitonam, čeprav je jambski ritem doslednejši. Rima (drugi in četrti verz v vseh kiticah) v tem prevodu ni upoštevana. Oba prevajalca sta poustvarila – na dva različna načina, z različnima dominantama (oblikovno in izrazno) – v enem primeru slovesno himnično vzdušje, ki podpira pomen cerkvenih praznikov, v drugem pa svečan spomin na kontrastna življenje in usodo Napoleona.

4 Recepcija prevodov

Med obravnavami Manzonijska prevladujejo neprevodoslovna dela, uvodoma pa naj omenim, da je o Manzonijski pohvalno pisal že Matija Čop v svoji korespondenci z znancom Francem L. Saviem (1801–1847), pesnikom in pravnikom, po rodu Goričanom.

Čopovo dopisovanje se nanaša npr. na Goethejevo hvalo *Svetih himen* in *Carmagnole*, poznavanje *Adelchija* v francoščini, velik pomen *Pisma gospodu Chauvetu*, nemške prevode Manzoniya, oceno *Zaročencev*, ki jih ovrednoti kot »občudovanja vredno, v duhu in obdelavi enako izvorno« (Slodnjak in Kos 1986, 143), in na obisk Milana 1828, v zvezi s katerim Čop piše o Manzoniyu, njegovi hiši, izdaji *Zaročencev* (Slodnjak in Kos 1986; Pirjavec 1988, 36–38).

Med preglednimi prevodnoreceptijskimi deli o Manzoniyu v slovenščini je treba omeniti navedbo posameznih slovenskih prevodov v uvodu *Svetih himen* Vinka Beličiča (1973) in obravnavo slovenskih prevodov v zgodovinskem pregledu recepcije Manzoniya v jugoslovanskih književnostih, ki ga je pripravil Mate Zorić (1974): Zorić najbolj poglobljeno analizira pesniške prevode, na kratko omeni prevode *Zaročencev*, kritične prispevke in predstavitev. Slovenske prevode Manzoniya v 19. stoletju predstavi Srečko Fišer (2014), ki prevodno pozitivno oceni himno »Božič« (vsebinsko in formalno) in poglavje *Zaročencev* (pohvali Zakrajskove prevajalske sposobnosti, a ne za poezijo).

Središčna tema prevodne recepcije Manzoniya so prevodi *Zaročencev*. Prvi med objavljenimi odzivi nanje je skop komentar Benkovičevega prevoda (AB 1901) v *Domu in svetu*, ki vsebuje negativno oceno (Benkovič naj ne bi razumel izvornika) in vabilo k branju. Skop komentar Budalovega prevoda (brez imena 1925a) v *Domu in svetu* je pozitiven. Časopis *Učiteljski tovariš* vsebuje pozitivno, a površno oceno Budalovega prevoda: pisec omenja uspeh romana, tudi izven Italije, prevajalca kot garanta kakovosti prevoda, pomen prevoda, kakovost izdaje in vabilo k branju (brez imena 1925b); sorodna je predstavitev v časopisu *Naša straža* (brez imena 1925c; gl. Zorić 1974, 184). Nekoliko daljša predstavitev Budalovega prevoda v *Ljubljanskem zvonu* govori o uspehu Manzonijevih *Zaročencev* v Italiji in drugje, o uspelosti nekaterih likov iz romana in o prevodu, čeravno pohvalo spremlja nekaj kritičnih jezikovnih opazk (Debeljak 1925). Sodobne prevodoslovne analize prevodov *Zaročencev* se večinoma navezujejo na razvoj književnega prevajanja in vlogo prevoda v ciljni družbi: v svojih prispevkih Martina Ožbot (2010, 2012 in 2014; prispevek iz leta 2010 je povzet v Farinelli 2014) najprej povzame zgodovino prevajanja Manzoniya v slovenščino, nato pa opozori na kakovostno rast prevodov. Podobno v diplomskem delu ugotavlja Anja Humar Korečič (2011, 33–45). Diplomsko delo Mateje Lokovšek (2009) obravnava prevajanje lastnih imen v *Zaročencih*, ki kažejo na tri različne pristope in kakovostno rast.

Z vidika vpliva na slovensko književnost Martina Ožbot (2010, 158–159) meni, da Manzonijev roman »verjetno ni pustil močnih sledi« v njej, navede pa dva morebitna vpliva: *Zaročenca* naj bi vplivala na Ivana Preglja (po njegovi lastni izjavi), Boris Pahor (1992, 514–515), čigar razmišljanje je spodbudila tudi korespondenca med Čopom in Saviem, pa je opazil vzporednosti s Prešernovim *Krstom pri Savici* – v obeh delih nastopata zaročenca (Renzo in Lucia; Črtomir in Bogomila), med katerima je zapreka, obe junakinji se zaobljubita, na razplet zaobljub pa vplivata cerkvena moža (oče Kristof; duhovnik).

5 Seznam sorodnih poglavij

Prevajanje zgodovinskega romana / Prevajanje v Italiji in zamejske založbe / Literarnoprevodne izmenjave z italijanščino / Pomembne prevodne knjižne zbirke po drugi svetovni vojni / Alojz Gradnik / Srečko Fišer

Bibliografija

- AB. 1901. »Zaročenca.« *Dom in svet* 14, št. 7: 445.
- Beličič, Vinko. 1973. »Pesnik *Svetih himen*.« V Alessandro Manzoni, *Svete himne*, prevedel Vinko Beličič, 7–16. Trst: Mladika.
- Brecelj, Marijan. 2000. *Štiri stoletja in pol prevajanja italijanskih del v slovenščino 1555–2000*. Nova Gorica: Goriška knjižnica Franceta Bevka.
- Brez imena. 1925a. »Alessandro Manzoni: Zaročenca.« *Dom in svet* 38, št. 6: 223.
- Brez imena. 1925b. »Zaročenca (I promessi sposi), milanska zgodbi iz 17. stoletja.« *Učiteljski tovariš* 65, št. 29: 4.
- Brez imena. 1925c. »Zaročenca (I promessi sposi).« *Naša straža* 1, št. 55: 3.
- Debeljak, Anton. 1925. »Zaročenca (I promessi sposi), milanska zgodba iz 17. stoletja.« *Ljubljanski zvon* 45, št. 9: 566–567.
- Farinelli, Patrizia. 2014. »Martina Ožbot, Manzonijska Zaročenca v slovenščini: značilnosti treh variant in vprašanje razvitosti prevodne kulture, »Primerjalna književnost«, 33, 3 (2010), 141–161.« *Testo: Studi di teoria e storia della letteratura e della critica* 35, št. 67: 154–156.
- Fišer, Srečko. 2014. »Il primo secolo di traduzioni letterarie dall'italiano in sloveno (1775-1880).« *Ricerche slavistiche* 12, št. 58: 443–458.
- Humar Korečič, Anja. 2011. »Pomen književnega prevajanja in prevoda znotraj ciljne družbe na primeru romana Zaročenca.« Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani.
- Lokovšek, Mateja. 2009. »Prevajanje lastnih imen v treh prevodih Manzonijskega romana Zaročenca.« Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani.
- Ožbot, Martina. 2010. »Manzonijska Zaročenca v slovenščini: značilnosti treh variant in vprašanje razvitosti prevodne kulture.« *Primerjalna književnost* 33, št. 3: 141–161.
- Ožbot, Martina. 2012. *Prevodne zgodbe. Poskusi z zgodovino in teorijo prevajanja s posebnim ozirom na slovensko-italijanske odnose*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Ožbot, Martina. 2014. »I Promessi sposi nelle traduzioni slovene: le tre versioni come riflessi delle condizioni di ricezione nella cultura d'arrivo.« *Ricerche slavistiche* 12, št. 58: 525–542.
- Pahor, Boris. 1992. *Napoved nove plovbe. Dnevniški zapiski 1986–1989*. Maribor: Obzorja.
- Pirjevec, Marija. 1988. »Italijanska romantika v korespondenci Savio-Čop.« *Slavistična revija* 36, št. 1: 33–39.
- Salinari, Carlo in Carlo Ricci. 1995. *Storia della letteratura italiana. L'Ottocento*. Roma-Bari: Laterza.
- Slodnjak, Anton in Janko Kos. 1986. *Pisma Matija Čopa 1*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Vodopivec, Peter. 1971. *Luka Knafelj in štipendisti njegove ustanove*. Ljubljana: Kronika.
- Zorić, Mate. 1974. »Manzoni nelle letterature iugoslave.« *Studia Romanica et Anglicae Zagrabien-
ensia* 38: 147–211.

POVZETEK

Poglavje obravnava slovenske prevode del Alessandra Manzoni (1785–1863), italijanskega romantičnega pisatelja, pesnika in dramatika ter enega najpomembnejših italijanskih avtorjev nasploh. Po uvodni predstavitvi pomena avtorja v izhodiščni literaturi sledi pregled Manzonijevih slovenskih prevodov in prevajalcev: prvi posamezni prevodi (v časopisju in antologijah) se pojavijo že sredi 19. stoletja in se nadaljujejo do konca 20. stoletja (njihovi prevajalci so npr. Jovan Vesel Koseski, Fran Zakrajšek, Alojz Gradnik), medtem ko se knjižni prevodi pojavijo šele v 20. stoletju: roman *Zaročenci* so v celoti prevedli Ivo Benkovič leta 1901, Andrej Budal leta 1925 in Jaša Zlobec leta 1977, *Svete himne* pa Vinko Beličič leta 1973. Pri prevodoslovni obravnavi Manzoni-jevih slovenskih prevodov je treba izpostaviti predvsem roman *Zaročenca*: Benkovičev prevod predstavlja začetni prevodni poskus z nedoslednostmi, Budalov kakovostno izboljšavo, Zlobčev pa jezikovno posodobitev in slogovno dodelavo; Beličičev prevod *Svetih himen* upošteva predvsem formalne značilnosti Manzoni-jevih poezij. Slovenska recepcija Manzoni-jevih del, ki se je začela z Matijem Čopom, obsega tako posamezne pregledne sestavke kot poglobljene prevodnoreceptijske analize, med katerimi velja izpostaviti članke Martine Ožbot o prevodih *Zaročencev*. Vpliv Manzoni-jevih del na slovensko književnost je bil verjetno omejen.

ABSTRACT

The chapter analyses Slovene translations of the works of Alessandro Manzoni (1785–1863), an Italian romantic writer, poet and dramatist, and one of the most important Italian authors in general. An introductory presentation of the author's status in the source literature is followed by an overview of Manzoni's Slovene translations and translators: the first individual translations (published in newspapers or anthologies) appeared in the mid-19th century and continued to be published until the end of the 20th century (their translators include, for example, Jovan Vesel Koseski, Fran Zakrajšek, and Alojz Gradnik). Manzoni's book translations, on the other hand, appeared only in the 20th century: the novel *I promessi sposi* [The Betrothed] was translated in its entirety by Ivo Benkovič in 1901, Andrej Budal in 1925 and Jaša Zlobec in 1977, Manzoni's *Inni sacri* [Holy Hymns] were translated by Vinko Beličič in 1973. In the case of translation analysis of Manzoni's Slovene translations, the most attention was given to the novel *I promessi sposi*. Benkovič's translation represents an early translation attempt with inconsistencies, Budal's translation can be viewed as a quality improvement with respect to Benkovič's translation, while Zlobec's translation is characterized by a linguistic modernization and stylistic refinement. In his translation of *Inni sacri*, Beličič focuses mainly on the formal characteristics of Manzoni's poems. The Slovene

reception of Manzoni's works, which began with Matija Čop, a renowned Slovene linguist and literary critic in the first half of the 19th century, includes both individual overviews and in-depth translation analyses, among which Martina Ožbot's articles on Slovene translations of *I promessi sposi* should be noted. The influence of Manzoni's works on Slovene literature was probably limited.